

ANNA ΣΥΚΙΑΝΑΚΗ

ΟΣΑ ΕΧΕΙ
Η ΖΩΗ
ΓΡΑΜΜΕΝΑ

ΕΣΗ
ΕΚΔΟΣΕΙΣ

ΤΙΤΛΟΣ: Όσα έχει η ζωή γραμμένα
ΣΥΓΓΡΑΦΕΑΣ: Άννα Συκιανάκη
ΣΕΙΡΑ: Ελληνική λογοτεχνία
ΕΠΙΜΕΛΕΙΑ - ΔΙΟΡΘΩΣΗ ΚΕΙΜΕΝΟΥ: Μαριάννα Σωκράτους
ΣΕΛΙΔΟΠΟΙΗΣΗ: Εκδόσεις Έξη
ΣΧΕΔΙΑΣΜΟΣ ΕΞΩΦΥΛΛΟΥ: Εκδόσεις Έξη

Copyright © Άννα Συκιανάκη
Copyright © 2025 Εκδόσεις Έξη

ISBN: 978-618-5713-79-9

Το παρόν έργο πνευματικής ιδιοκτησίας προστατεύεται κατά τις διατάξεις της ελληνικής νομοθεσίας (Ν.2121/1993, όπως έχει τροποποιηθεί και ισχύει σήμερα) και τις διεθνείς συμβάσεις περί πνευματικής ιδιοκτησίας. Απαγορεύεται η κατ' οποιονδήποτε τρόπο ή μέσο (ηλεκτρονικό, μηχανικό ή άλλο) αντιγραφή, φωτοανατύπωση και γενικώς αναπαραγωγή, μετάφραση, διασκευή, αναμετάδοση σε οποιαδήποτε μορφή και εν γένει εκμετάλλευση του συνόλου ή μέρους του έργου χωρίς τη γραπτή άδεια του εκδότη.

Εκδόσεις Έξη
Λουίζης Ριανκούρ 13
11523 Αθήνα
Τηλ.: 211 4111078
www.ekdoseiseksi.gr
email: info@ekdoseiseksi.gr

Άννα Συκιανάκη

ΟΣΑ ΕΧΕΙ Η ΖΩΗ ΓΡΑΜΜΕΝΑ

Εκδόσεις Έξη

«Φθινόπωρο στον έρωτα απόψε
ανατέλλει...»*

Λασίθι, Κρήτη, 2008

«Ντα, ποια είναι εκείνη που γλακά** και ανεβαίνει,
ωρή Κατίνα;»

«Ποκουζουλάθηκες***, ωρή Στέλλια; Η Ειρήνη
δεν είναι;»

«Ποια Ειρήνη;»

«Η Ειρήνη, ωρή, του Τσουφέτη».

«Οι**** δααα! Σαν κοριτσάκι εγίνηκε!»

«Ε, δεν τα έχει και λίγα περασμένα».

«Πες το ψέματα. Να μαζεύγει ελιές θέλει πάλι
φέτος;»

«Δεν κατέ'ω*****. Εμονοιάσανε, όμως, με τον Σήφη
και δεν νομίζω να την αφήκει».

* Στίχοι από τον «Χειμωνανθό» όπως και όλοι οι τίτλοι των κεφαλαίων.

** Τρέχει να προφτάσει.

*** Τρελάθηκες εντελώς.

**** Όχι.

***** Δεν κατέχω, δεν ξέρω.

«Αυτός ο παράουρος* γιάντα** δεν της εμίλιε;»

«Γιάντα άκουγε μουσική σαράντα ημερών χήρα και δεν το βάσταξε ο Σήφης».

«Και πώς εμονοιάσανε πάλι;»

«Σαν ήρθε η Αρετή από την Αθήνα και έμαθε τα καθέκαστα, επήγε στη σtάνη, τον βρήκε και του έδωκε έναν φούσκο αφού έχασε το φως του. Του είπε και καμπόσα και πήγε μετά αυτός και ζήτηξε συγγνώμη στη Ειρήνης».

«Ε μα και άδικο δεν του δίνω του Σήφη. Πολλά ξεγιβεντιλίκια*** κάνει και η Ειρήνη. Ανάμενε δα να δεις. Μόλις τακτοποιήσει τον τάφο του άντρα της, θα καθίσει πάνω και θα αρχίσει να φουμέρνει. Και θα ανάβει και τα τσιγάρα στη από το καντήλι. Ντροπής πράματα».

Η Κατίνα και η Στέλλια είχαν τελειώσει από νωρίς τις υποχρεώσεις τους στο νεκροταφείο, είχαν καθίσει στο παγκάκι που βρισκόταν στα δεξιά της εισόδου, απολάμβαναν τη θέα και είχαν πει όλα τα νέα και τα κουτσομπολιά του χωριού. Και επειδή ήταν γειτόνισσες και περνούσαν πολλές ώρες της ημέρας τους μαζί, είχαν πει και μερικά πιο παλιά κουτσομπολιά. Γιατί, άλλωστε, με τι να ασχοληθούν δυο γυναίκες κοντά στα ογδόντα σε ένα χωριό της Κρήτης; Λίγο με τη ζωή τους και τα προβλήματα υγείας

* Τρελός, χαζός.

** Γιατί.

*** Γελοιότητες που ντροπιάζουν.

που αντιμετώπιζαν, λίγο με τα παιδιά τους, πολύ με τους υπόλοιπους χωριανούς και τις νύφες τους, λίγο με τον καιρό, και ακόμα λιγότερο με τους «αλήτες» τους πολιτικούς «απού φωτιά να πέσει να τσι κάψει τσι μασκαράδες». Και όταν στέρευαν από θέματα, έπιαναν από την αρχή παλιές ιστορίες και τις ξαναζωντάνευαν. Έλεγαν περισσότερες λεπτομέρειες και έβγαζαν καινούργια συμπεράσματα για το τι ακριβώς είχε συμβεί τότε.

Σε λίγο έφτασε και η Ειρήνη και στάθηκε να τις χαιρετήσει. Δεν της έκανε εντύπωση που τις βρήκε καθισμένες σε ένα από τα τέσσερα παγκάκια που βρίσκονταν έξω από το κοιμητήριο. Η αλήθεια ήταν ότι η θέα από εκεί ήταν υπέροχη, επειδή από κάτω φαινόταν όλο το χωριό και στο βάθος η θάλασσα. Κανένα σπίτι στο ορεινό τους χωριό δεν έβλεπε θάλασσα. Το νεκροταφείο τους είχε την καλύτερη θέα και σίγουρα ήταν το πιο ωραίο όλης της Σητείας. Ίσως και όλης της Κρήτης. Αρκετά μεγάλο, περιφραγμένο εσωτερικά από ψηλά κυπαρίσσια και περικυκλωμένο εξωτερικά από έναν επιβλητικό λευκό τοίχο. Μες στη μέση των τάφων δέσποζε το κατάλευκο εκκλησάκι του Αγίου Ιωάννη, που ήταν πραγματικό κομψοτέχνημα. Σε καμία περίπτωση δεν θα μπορούσε το νεκροταφείο τους να θεωρηθεί ανατριχιαστικό. Ίσα-ίσα μάλιστα, που όταν έμπαινες μέσα, ηρεμούσες. Πολλές φορές η Ειρήνη είχε αναρωτηθεί ποιος σκέφτηκε να το χτίσει εκεί. Και γιατί τόσο ψηλά; Για

να βρίσκονται οι νεκροί πιο κοντά στον Θεό, ή για να αισθάνονται κάποια αγαλλίαση οι ζωντανοί που το επισκέπτονταν; Γιατί όσοι επισκέπτονται ένα νεκροταφείο είναι συνήθως πολύ στενοχωρημένοι, ή ακόμα και απελπισμένοι. Ίσως για αυτό το έκαναν εκεί. Για να αισθάνονται οι ζωντανοί πιο κοντά στον Θεό και να βρίσκουν ζανά τη χαμένη τους πίστη.

Η Ειρήνη μπήκε μέσα και προχώρησε στον τάφο του Πέτρου. Ακούμπησε το ποτήρι θερμός με τον ελληνικό καφέ που κουβαλούσε κάθε απόγευμα μαζί της πάνω στο μνήμα και πήγε να αλλάξει το νερό στα βάζα που υπήρχαν δεξιά και αριστερά στον τάφο. Του έφερνε πάντα φρέσκα λουλούδια. Απεχθανόταν τα πλαστικά στεφάνια και τις γλάστρες με τα ψεύτικα φύλλα και άνθη. Καταλάβαινε, βέβαια, ότι ήταν πολύ χρηστικά σε πολλές περιπτώσεις, αλλά όχι στη δική της. Εκείνη ερχόταν στο νεκροταφείο κάθε μέρα, οπότε δεν υπήρχε λόγος να μην του φέρνει φρέσκα λουλούδια. Η φροντίδα του μνήματος του άντρα της ήταν, άλλωστε, μία από τις λίγες υποχρεώσεις, αν όχι η μοναδική, που είχε πια.

Πέταξε όσα λουλούδια είχαν μαραθεί και γέμισε το καντήλι με λάδι. Μετά κάθισε και άναψε ένα τσιγάρο από το καντήλι. Δεν κάπνιζε η Ειρήνη, αλλά και να κάπνιζε, θα το είχε κόψει τον τελευταίο χρόνο που δεν είχε χρήματα ούτε για τα βασικά. Πόσο μάλλον για τσιγάρα. Κρατούσε το τσιγάρο μέχρι να καεί και έπινε αργά τον καφέ της. Σε λίγο άναψε και

άλλο ένα και συνέχισε με τον καφέ της. Θα άναβε τρία συνολικά και θα τα κρατούσε μέχρι να καούν, όπως κάθε μέρα.

Ενώ κρατούσε το δεύτερο τσιγάρο, άκουσε την Κατίνα και τη Στέλλια πίσω της να την αποχαιρετούν. Γύρισε, τις κοίταξε, ανταπέδωσε τον χαιρετισμό και χαμογέλασε. Ήξερε ότι δεν είχαν κανένα λόγο να ξαναμπούν στο νεκροταφείο παρά μόνο για να δείξει η μία στην άλλη την αποτρόπαια πράξη της Ειρήνης. Καθόλου δεν την ενοχλούσε που θα γινόταν θέμα συζήτησης. Κάποιος, άλλωστε, έπρεπε να δίνει τροφή για σχόλια σε μια τόσο μικρή κοινωνία, γιατί αλλιώς θα πέθαιναν όλοι από πλήξη.

Η Ειρήνη έσβησε το τσιγάρο στο χώμα και κοίταξε τη φωτογραφία του άντρα της. Είχε δει άλλους ανθρώπους στο νεκροταφείο να μιλούν στους νεκρούς τους. Η Ειρήνη δεν του μιλούσε του Πέτρου. Δεν του είχε συγχωρήσει το γεγονός ότι πέθανε αφήνοντας τη μόνη και τον τιμωρούσε με τη σιωπή της. Καθόταν και έπινε τον καφέ της αναπολώντας την υπέροχη ζωή που είχαν ζήσει μαζί, αλλά δεν του μιλούσε ποτέ. Ίσως και αυτός για αυτόν τον λόγο δεν την είχε επισκεφτεί ποτέ στον ύπνο της. Λένε ότι στα όνειρά μας βλέπουμε κάτι που σκεφτόμαστε. Και όμως. Στους δεκαέξι μήνες που ήταν χήρα, δεν υπήρχε ούτε ένα λεπτό που να μην σκεφτεί τον Πέτρο, αλλά στα όνειρά της δεν τον είχε δει ποτέ.

Άναψε και το τρίτο τσιγάρο και τυχαία το βλέμ-

μα της έπεσε στον διπλανό τάφο. Του αγαπημένου της Μύρωνα. Είδε πάνω μια κουτσουλιά και αναρωτήθηκε πώς δεν την πρόσεξε τη στιγμή που μπήκε. Θύμωσε με τον εαυτό της. Μα πού ήταν το μυαλό της; Έσβησε βιαστικά το τσιγάρο που κρατούσε και βάλθηκε να πλένει με μανία τον τάφο του Μύρωνα. Του Μύρωνα καμιά φορά του μιλούσε.

«Είσαι ο άγγελός μου». Έτσι της έλεγε πάντα ο Μύρωνας, από όταν θυμόταν τον εαυτό της. Ήταν πρώτα ξαδέρφια, αλλά η σχέση τους ήταν παραπάνω από αδελφική. Ο πατέρας του Μύρωνα, ο Σήφης, και η μητέρα της Ειρήνης, η Δέσποινα, ήταν αδέρφια. Τα αρχοντόπουλα του χωριού. Οι γονείς τους, Μύρων και Ειρήνη Κατρατζάκη, είχαν μεγάλη περιουσία. Ελαιώνες, αμπέλια, περιβόλια με πορτοκαλιές και λεμονιές και πολλά κοπάδια με πρόβατα, κατσίκια και αγελάδες. Ο πατέρας τους, ο Μύρωνας, ή Κατράς, όπως τον αποκαλούσαν χάριν συντομίας, ασχολούνταν και με τη γεωργία και με την κτηνοτροφία, ενώ συνήθως οι άνθρωποι στην Κρήτη επέλεγαν ένα από τα δύο. Είχε στη δούλεψή του πολλούς συγχωριανούς του, μα και ανθρώπους από άλλα χωριά, και όλοι τον εκτιμούσαν και τον σέβονταν, επειδή ήταν πολύ καλός εργοδότης. Τους εργάτες του τους θεωρούσε οικογένειά του. Χωρίς τα χέρια τους η δουλειά του θα έμενε πίσω και αυτά τα χέρια έπρεπε να τα προσέχει και το ήξερε. Οι μισθοί που έδινε ήταν πάντα μεγαλύτεροι από το κανονικό και

όταν κάποιος εργάτης του είχε έκτακτες ανάγκες, φρόντιζε να τις καλύπτει όσο πιο διακριτικά μπορούσε. Και έτσι η παραγωγή του όλο και αυξανόταν και η περιουσία του όλο και μεγάλωνε. Αυτή του τη νοοτροπία την είχε μεταλαμπαδεύσει και στον γιο του τον Σήφη, και εκείνος με τη σειρά του στον δικό του γιο.

Ο Σήφης είχε παντρευτεί τη Φαίδρα και είχαν αποκτήσει μόνο ένα παιδί, και αυτό ύστερα από πολλά βάσανα και τρεις αποβολές.

«Ένα μας έπεψε ο Θεός, μα είναι το πιο καλό κοπέλι», έλεγε πολύ συχνά ο Σήφης.

Ήταν πολύ καλός πατέρας και τον λάτρευε τον γιο του, και εκείνος και η γυναίκα του. Και πώς να μην τον λατρεύουν, άλλωστε; Όλο το χωριό τον λάτρευε. Ήταν το καμάρι του χωριού. Ο Μύρωνας σαν παιδί ήταν καλοσυνάτο, ευγενικό και υπάκουο. Σαν έφηβος ήταν ιδιαίτερα μελετηρός και δεν χαλούσε ποτέ χατίρι των γονιών του. Αγαπούσε τα γράμματα και επειδή ήταν και επιθυμία του πατέρα του, πήγε στο Πανεπιστήμιο και σπούδασε Γεωπονική. Σαν άντρας ήταν πολύ εργατικός, καλός οικογενειάρχης, αλλά και αμετανόητος γλεντζές. Λύρα δεν έμαθε ποτέ, παρ' όλο που είχε προσπαθήσει πολλές φορές ο πατέρας του -που ήταν εξαιρετικός λυράρης- να του δείξει, αλλά όταν χόρευε, δεν πατούσε στη γη. Πετούσε.

Η Δέσποινα είχε παντρευτεί τον Παυλή Τσουφε-

τάκη. Ο Παυλῆς ἦταν ξενομερίτης, ἀπὸ ἓνα ἄλλο χωριό ὄχι πολὺ μακριὰ ἀπὸ το δικό τους. Κάποτε εἶχε προσπαθήσει νὰ ἀγοράσει ἀπὸ τὸν μελλοντικό πεθερό του ἓνα μικρὸ χωράφι με ἐλιές που ἦταν ἀνάμεσα σὲ δύο μεγαλύτερα δικά του, μα ὁ γερο-Μύρωνας δὲν εἶχε λόγο νὰ πουλήσει. Ἐνῶ ἦταν στο καφενεῖο καὶ τα κουβέντιαζαν πίνοντας ρακὴ, ἦρθε ἡ Δέσποινα νὰ δώσει στὸν πατέρα της μιὰ παραγγελία τῆς μητέρας της. Τὴν εἶδε ὁ Παυλῆς καὶ λιγώθηκε. Προσπάθησε νὰ τὴν προσεγγίσει, μα ἐκείνη τὴν ἐποχὴ κάτι τέτοιο δὲν ἦταν καὶ πολὺ εὐκόλο. Ἀρχισε νὰ συχνάξει στὰ καφενεῖα τοῦ χωριοῦ της, ἔψαξε καὶ βρῆκε τὶς φίλες της, ἔβαλε δικούς τοῦ φίλους καὶ με πολὺ κόπο κατάφερε νὰ της στείλει ἓνα γράμμα. Καὶ δεῦτερο καὶ τρίτο, καὶ τελικὰ σὲ μιὰ γιορτὴ κατάφερε νὰ της μιλήσει ἐπάνω στὸν χορό. Θὰ εἶχε στείλει τὰ προξενιά κατ' εὐθείαν, ἀλλὰ ἠθελε νὰ μάθει ἀν ἀγαποῦσε κάποιον ἄλλον καὶ ἀν της ἄρεσε καὶ ἐκείνης λιγάκι. Τελικὰ, δὲν ἀγαποῦσε κανέναν ἄλλον. Καὶ μετὰ κοκκίνισε καὶ κατέβασε τὸ κεφάλι τῆς ντροπιασμένη. Τὴν ἐπόμενη κιόλας μέρα πῆγε ὁ Παυλῆς καὶ ξαναβρῆκε τὸν πατέρα της. Καὶ τοῦ εἶπε ὅτι ἀφοῦ δὲν τοῦ πουλοῦσε τὸ χωράφι, νὰ σκεφτεῖ ἀν ἠθελε νὰ τοῦ τὸ δώσει προίκα.

Τοῦ ἄρεσε τοῦ γερο-Μύρωνα ὁ Παυλῆς γιὰ γαμπρός, γιὰτὶ ἦταν σεβαστικός, ἐργατικός καὶ ντόμπος. Καὶ τοῦ τὴν ἔδωσε τὴν κόρη τοῦ, κι ἓνα μεγάλο σπίτι στὸ χωριό καὶ ἀρκετὰ χωράφια. Ζῶα δὲν

ήθελε ο Παυλής, γιατί δεν ήξερε να τα κουμαντάρει και δεν τα συμπαθούσε και πολύ. Ούτε κότες δεν είχαν, όπως όλοι οι νοικοκυραίοι, αλλά στη γη δεν τον έπιανε κανένας. Η παραγωγή του ήταν πάντα πολύ καλύτερη από της προηγούμενης χρονιάς, ακόμα και όταν δεν τον βοηθούσε ο καιρός. Και τη Δέσποινα τη λάτρεψε. Ήξερε ότι ήταν καλοαναθρεμμένη και φρόντισε στο σπίτι τους να περνάει πιο ωραία από ό,τι περνούσε στο πατρικό της. Πικρή κουβέντα δεν αντάλλαξαν ποτέ και πάντα, πριν κάνει οτιδήποτε, ζητούσε τη γνώμη της.

Με τις κόρες του, όμως, ήταν πολύ αυστηρός. Ήθελε να είναι υπόδειγμα και να μην δίνουν δικαίωμα για λόγια. Ένιωθε πάντα ότι ήταν φιλοξενούμενος σε αυτό το χωριό και έπρεπε να δίνει κάθε μέρα εξετάσεις. Πολλοί Κρητικοί το έχουν αυτό, όταν αλλάζουν χωριό. Μπορεί να ζουν σε αυτό πενήντα χρόνια και στις κουβέντες τους να λένε ότι είναι ξένοι. Και μόλις πατήσουν το πόδι τους στο δικό τους χωριό, νιώθουν ότι βρίσκονται στο φυσικό τους περιβάλλον. Με τη Δέσποινα απέκτησαν δύο κόρες. Η πρώτη, η Ιωάννα, ήταν από μωρό πολύ δύσκολη, και όσο μεγάλωνε, γινόταν όλο και πιο δύστροπη. Ο Παυλής την έβλεπε και αναρωτιόταν γιατί δεν είχε πάρει τίποτα από τη γλύκα της μάνας του, που είχε και το όνομά της. Έβλεπε και τον ανιψιό του τον Μύρωνα, που ήταν δύο χρόνια μεγαλύτερος από την κόρη του, και ήταν πάντα χαμογελαστός, και

προσπαθούσε να βρει τι έκανε λάθος εκείνος και η Δέσποινα και το παιδί τους ήταν πάντα μουτρωμένο. Τους βασάνισε τόσο πολύ η Ιωάννα, που άργησαν να κάνουν δεύτερο παιδί. Μετά όμως ήρθε στη ζωή τους η Ειρήνη και τη γέμισε με φως και χαρά.

Η Ειρήνη, αν και μικροσκοπική, ήταν ένα πανέμορφο μωρό. Η επιδερμίδα της ήταν τόσο λευκή, που έμοιαζε διάφανη, σε αντίθεση με την αδερφή της που ήταν μελαχρινή. Τα μάτια της ήταν γαλάζια σαν τον ουρανό τις πολύ ηλιόλουστες μέρες και τα μαλλάκια της ανοιχτόχρωμες καστανόξανθες μπουκλίτσες. Έμοιαζε πάρα πολύ στη γιαγιά Ιωάννα, αλλά πήρε το όνομα της άλλης γιαγιάς που εκκρεμούσε. Συγχίζοντας την πεντάχρονη Ιωάννα που απεχθανόταν την αδερφή της από τη μέρα που ήρθε στον κόσμο, όλοι μιλούσαν για το πανέμορφο αυτό μωρό που δεν είχε ακουστεί το κλάμα του.

Αυτός, όμως, που είχε πραγματικά εκστασιαστεί, ήταν ο Μύρωνας. Από την πρώτη στιγμή που την είδε, την αγάπησε. Την έπαιρνε στην αγκαλιά του όσο συχνά του το επέτρεπε η θεία του και την παρατηρούσε κρατώντας και την αναπνοή του ακόμα. Όπου στεκόταν και όπου βρισκόταν, φρόντιζε να ενημερώνει τους πάντες ότι το μωρό τους ήταν ένας άγγελος. Και το πίστευε πραγματικά. Ήταν σίγουρος ότι έτσι ήταν οι άγγελοι στον ουρανό. Πάντα ήθελε ένα αδερφάκι ο Μύρωνας και η Ειρήνη ήρθε για να καλύψει αυτήν ακριβώς την ανάγκη του.

Όσο μεγάλωνε η Ειρήνη, τόσο περισσότερα ασχολούνταν μαζί της ο Μύρωνας. Έπαιζε μαζί της, της εξηγούσε τα πάντα με άπειρη υπομονή και προσπαθούσε να της μάθει όσα και ο ίδιος ήξερε για τον κόσμο. Τη βοηθούσε με το διάβασμά της και περνούσε πολλές ώρες μαζί της. Πολλές φορές πήγαινε κατ' ευθείαν από το σχολείο στο σπίτι της θείας του και γυρνούσε στο δικό του όταν είχε πια νυχτώσει, ή όταν ερχόταν ο πατέρας του να τον μαζέψει. Ο Σήφης χαιρόταν πάρα πολύ για την καλή σχέση που είχαν τα δύο ξαδέρφια, γιατί για εκείνον η οικογένεια ήταν ό,τι σημαντικότερο στη ζωή ενός ανθρώπου και προσπαθούσε να πείσει τον γιο του να κάνει παρέα και με τη μεγαλύτερη ξαδέρφη του για να μην στενοχωριέται και εκείνη. Όμως, ο Μύρωνας του απαντούσε ότι δεν την άντεχε, γιατί ήταν σαν ξινισμένο γιαούρτι και πολύ ενοχλητική. Τότε ο Σήφης προσπαθούσε να κρύψει το γέλιο του κάτω από τα πυκνά του μουστάκια, αλλά δεν επέμενε, γιατί πραγματικά είχε δίκιο ο γιος του. Και η παρομοίωση που χρησιμοποιούσε περιέγραφε ακριβώς τη μεγάλη του ανιψιά.

Όταν μεγάλωσε αρκετά η Ειρήνη, ο Μύρωνας την έπαιρνε μαζί του και στις βόλτες του με το άλογο. Ανέβαινε πίσω του, τον κρατούσε καλά από τη μέση και κάλπαζαν για ώρες. Και ήταν η μόνη που ήξερε το αγαπημένο του μέρος. Την Παναγία του Βουνού. Βρισκόταν αρκετά μακριά από το χωριό τους και για

να πάνε περνούσαν από δύο άλλα χωριά που δεν κατοικούνταν πια. Υπήρχαν μόνο χαλάσματα, τα οποία φυσικά είχαν εξερευνήσει πάμπολλες φορές. Η Παναγία του Βουνού ήταν χτισμένη πολύ ψηλά και ήταν πολύ διαφορετική από τις υπόλοιπες εκκλησίες που ήξεραν, γιατί ήταν φτιαγμένη από πέτρες. Δεν ήταν σε πολύ καλή κατάσταση, διότι δεν τη λειτουργούσαν για πολλά χρόνια, αλλά τα δέντρα που υπήρχαν παντού τριγύρω ήταν πανύψηλα και πανέμορφα. Έξω από την εκκλησία υπήρχε μια πολύ μεγάλη πετρόχτιστη αυλή και εκεί άρεσε του Μύρωνα να κάθεται στον ίσκιο των δέντρων και να αγναντεύει τα βουνά ολόγυρα. Έλεγε στην Ειρήνη ότι εκεί σε μια σπηλιά λίγο παραπάνω υπήρχε μια αετοφωλιά. Είχε δει τους αετούς να μπαινοβγαίνουν. Τους είχε δει και να μαθαίνουν στα μωρά τους να πετάνε. Είχε μεγάλη αδυναμία στους αετούς ο Μύρωνας. Τα θαύμαζε αυτά τα πουλιά για τη δύναμη και την περηφάνια τους και τα θεωρούσε πολύ ανώτερα από όλα τα υπόλοιπα. Πανέξυπνα και αγέρωχα. Της έλεγε και πόσο του άρεσε η Παναγία του Βουνού και ότι εκεί ήταν το πιο όμορφο τοπίο της Κρήτης. Εκεί, δίπλα στους αετούς. Κάποτε θα φρόντιζε ο ίδιος να ξαναλειτουργήσει η εκκλησία. Κάποτε θα άνοιγε τον δρόμο να έρχονται τα αυτοκίνητα και να τη λειτουργεί μια φορά τον χρόνο.

«Θα το δεις, άγγελέ μου. Θα το κάνω».

Και το έκανε. Αλλά όχι όπως το είχε φανταστεί η

Ειρήνη. Καλύτερα να μην το είχε κάνει ποτέ και να υπήρχε και κάτι που είπε ο Μύρωνας και τελικά δεν έκανε. Αλλά η αλήθεια ήταν ότι ο λόγος του ήταν πάντα συμβόλαιο.

Δάκρυα άρχισαν να κυλούν από τα μάτια της Ειρήνης, αλλά δεν νοιάστηκε να τα σκουπίσει. Σε έναν θάνατο λένε ότι ο χρόνος είναι ο καλύτερος γιατρός. Λένε ότι απαλύνει τον πόνο των ανθρώπων και τα γιατρεύει όλα. Λένε ότι μετά από κάποιο χρονικό διάστημα ξεχνάς. Λένε ότι η ζωή συνεχίζεται και η καθημερινότητα σε παρασέρνει. Λένε ψέματα. Είκοσι χρόνια είχαν περάσει από τον θάνατο του Μύωνα και η Ειρήνη δεν το είχε ξεπεράσει ακόμα. Πάντα, όταν τον σκεφτόταν, ένιωθε έναν κόμπο στον λαιμό. Σαν να την έπνιγαν τα γιατί που δεν απαντήθηκαν ποτέ και το παράπονο για εκείνον που έφυγε τόσο πρόωρα και τόσο άδικο. Δεν τον ξεπερνάς ποτέ τον χαμό ενός αγαπημένου προσώπου. Τον αποδέχεσαι και συνεχίζεις με ένα τεράστιο κενό μέσα σου. Κρατάς τον αγαπημένο σου ζωντανό και θεωρείς ότι είναι δίπλα σου και σε συντροφεύει. Και περιμένεις να τον συναντήσεις. Ίσως σε κάποια άλλη διάσταση. Ίσως σε κάποια άλλη ζωή.

ὍΣΑ ΕΧΕΙ Η ΖΩΗ ΓΡΑΜΜΕΝΑ

Ο χρόνος δεν γιατρεύει τις πληγές, τις απαλύνει όμως και αφήνει μια χαραμάδα φωτός προς την ελπίδα.

Τρεις γυναίκες άγνωστες μεταξύ τους. Τρεις διαφορετικές διαδρομές στον χρόνο. Τρεις γυναίκες που ο κόσμος στιγμάτισε τις ζωές τους, αλλά η απώλεια τους έδωσε μία ευκαιρία να ζήσουν.

Η επιστροφή της Ειρήνης στη Σητεία ήταν μονόδρομος. Ο πόνος της αβάσταχτος, μα τουλάχιστον εκεί είχε ζήσει μια ανέμελη παιδική ηλικία, που φώτιζε έστω και αχνά τη ζωή της. Όσπου γνώρισε την Ευγενία. Μία γυναίκα που ήθελε να συγχωρήσει τη μητέρα της για τη σκληρή στάση που τήρησε απέναντί της όσο ζούσε και το γεγονός ότι της στέρησε το δικαίωμα στην ευτυχία. Και μαζί, αντάμωσαν την Έλενα, ένα νέο κορίτσι που βασανίστηκε πολύ και κατηγορήθηκε ακόμα περισσότερο μετά τον γάμο της.

Η ζωή τους πήρε μία νέα τροπή. Μοιράστηκαν το παρελθόν τους, τα λάθη και τις τύψεις τους. Γνώρισαν τον έρωτα και κατάφεραν να συγχωρήσουν τα πιο μεγάλα κρίματα και να δικαιολογήσουν πράξεις που μέχρι τότε δεν είχαν μπορέσει. Μα πιο πολύ, βοήθησαν η μία την άλλη να αναζητήσουν το μερίδιό τους στην ευτυχία.

